

IZ RUKOPISNE OSTAVŠTINE DR. ANTUNA BAUERA - MUZEJSKI ARHIV: GRAĐA ZA MUZELOGIJU

mr. sc. SNJEŽANA RADOVANLIJA MILEUSNIĆ □ Muzejski dokumentacijski centar, Zagreb

Nema nijednog zvanja koje može dati čovjeku ta zadovoljstva u radu kao što može dati rad muzealca
(A. Bauer, Muzejski arhiv, sv. 10., str. 3.).

1. Dr. Antun Bauer i njegova rukopisna ostavština

U obljetničkom, 40. godištu MDC-ova časopisa *Informatica Museologica* obilježavamo i 10. godišnjicu smrti dr. Antuna Bauera (1911. - 2000.)¹ podsjećanjem na njegovu rukopisnu ostavštinu koja se čuva u knjižnici MDC-a. Time ujedno nastavljamo prikaz rijetkih i vrijednih naslova iz knjižnične Zbirke Bauer, koji je započet projektom digitalizacije i web prezentacije *Bibliografije i građe za umjetnost i srodne struke*².

Antun Bauer istaknuti je arheolog, muzeolog i kolekcionar te inicijator, osnivač i donator brojnih muzejskih ustanova (Gliptoteke HAZU, 1937.; Arhiva za likovnu umjetnost HAZU, 1944.; Galerije umjetnina u Osijeku, 1941.; Muzejskoga dokumentacijskog centra u Zagrebu, 1955.; Galerije umjetnina i Zbirke Bauer Gradskog muzeja Vukovar, 1959.). Od 1937. do svibnja 1952. ravnatelj je Gliptoteke, od srpnja 1952. do 1964. ravnatelj Hrvatskoga školskog muzeja, a od 1964. do 1976. ravnatelj MDC-a.

Idejni je začetnik i vizionarski pokretač brojnih kulturoloških i, posebice, muzeoloških projekata, među kojima su i jedinstvene muzeološke publikacije *Muzeologija* (1953.) i *Informatica Museologica* (1970.), koje i danas kontinuirano izlaze u izdanju MDC-a. Kao neumorni pisac stručnih tekstova i sastavljač bibliografija, Antun Bauer je svojim primjerom inzistirao na profesionalnoj razmjeni znanja i iskustava, o čemu svjedoči oko 600 naslova rukopisa muzeološke problematike³ koji su pohranjeni u knjižnici MDC-a. U tom korpusu posebnu pozornost privlače tematske bibliografske cjeline koje je dr. Bauer pokretao i izdavao u rukopisu u ranim 1950-im godinama.

Bilo je to, naime, razdoblje kada je na hrvatskoj poslijeratnoj muzeološkoj sceni bilo malo stručne literature, razdoblje bez specijaliziranih obrazovnih ustanova i programa.

No stručnjaci na terenu hitno su trebali stručnu i profesionalnu pomoć.

“Nakon Oslobođenja postojalo je tek nekoliko muzeja; nijedan bez većih šteta, a naročito su manje, sakupljene ali još neorganizirane pokrajinske muzejske zbirke pale na minimum ili sasvim nestale. Mnoge muzeje trebalo je zapravo ponovo osnovati.”⁴

U fokusu profesionalnog djelovanja bila je ponovna (re)organizacija muzeja te donošenje novih zakonskih odredbi s područja rada muzeja i konzervatorskih službi. Nametnula se potreba izrade smjernica za rad muzeja, koje su podrazumijevale aktivno uključivanje muzeja u kulturno obrazovanje šire publike, intenzivnije skupljanje građe, organiziranje rada na prikupljanju građe o NOB-u, stručnu muzeološku obradu i zaštitu muzejske građe, kao i utvrđivanje djelovanja gradskih i manjih pokrajinskih muzeja i njihova odnosa prema središnjim muzejima, kao i rješavanje problema nedovoljnog broja stručnog osoblja.

No osim časopisa pojedinih muzeja s višegodišnjom tradicijom objavljivanja (poput *Starohrvatske prosvjete*, *Vjesnika za arheologiju i historiju dalmatinsku*, *Osječkoga zbornika*, itd.), koji su povremeno obrađivali i teme o radu muzeja, stručnu muzeološku literaturu kao potporu u muzejskom radu ranih 1950-ih činilo je tek nekoliko časopisa muzeološko-konzervatorske tematike. U Beogradu se od 1949. objavljuje časopis *Muzeji: časopis za muzeološko-konzervatorska pitanja*⁵, a u Hrvatskoj se 1952. g. pokreće časopis *Vijesti Društva muzejsko-konzervatorskih naučnih radnika NRH*.

Antun Bauer 1953. pokreće časopis *Muzeologija*, koji do 1956. g. nosi podnaslov “zbornik za muzejsku problematiku”⁶, a nedostatak stručne muzeološke literature nužne za stjecanje profesionalnih znanja i vještina za navedene zadaće Bauer je nastojao popuniti i objavljivanjem tematskih bibliografskih nizova. U svojim počecima obje su edicije bile jeftine izrade (pisane na pisačem stroju i umnožene), a distribuirale su se svim muzejima kao priručnici za rad te pomagala za stručno usavršavanje muzejskih djelatnika.

Danas je *Muzeologija* respektabilni časopis referentne građe, a rukopisne bibliografske cjeline postale su izvori za povijesnu muzeologiju.

To su (kronološkim slijedom pokretanja/objavljivanja):

- *Muzejski arhiv: građa za muzeologiju* (1946. - 1955.), 54 sveska;

IM 40 (3-4) 2009.

IZ DOKUMENTACIJSKIH FONDOVA MDC-a
FROM MDC'S DOCUMENTATION HOLDINGS

1 MDC je svojemu osnivaču Antunu Baueru posvetio tematski broj časopisa *Muzeologija* (br. 31, 1994.). Kraći Bauerov životopis i cjelovitu bibliografiju radova vidjeti u: Antun Bauer. // Personalni arhiv zaslužnih muzealaca, URL: <http://www.mdc.hr/muzealci.aspx?muzealacId=9> (2010-02-22)

2 Projekt je započet 2007. g. digitalizacijom 11 svezaka iz niza te web prezentacijom cijele bibliografske cjeline s popratnim tekstom, tumačenjima, izbornicima i pretražnikom na web stranicama MDC-a. Vidjeti: Bibliografija i građa za umjetnost i srodne struke dr. Antuna Bauera, URL: <http://antunbauer.mdc.hr/>

3 Radovanlija Mileusnić, Snježana. Nepublicirani stručni tekstovi dr. Antuna Bauera pohranjeni u Knjižnici MDC-a. // *Muzeologija*, 31 (1994.), str. 102-117. Ažurirani podaci na URL: [http://www.mdc.hr/hr/mdc/knjiznica/katalog-knjiznice/?a=bauer&n=&i=&vg=&p=rukopis&isbn=&kr=\(2010-04-02\)](http://www.mdc.hr/hr/mdc/knjiznica/katalog-knjiznice/?a=bauer&n=&i=&vg=&p=rukopis&isbn=&kr=(2010-04-02))

4 Bauer, Antun; Nemeth, Krešo. *Muzeji i arhivi*. Zagreb: Ured za informacije Izvršnog vijeća Sabora Narodne Republike Hrvatske, 1957., str. 16.

5 Od broja 6 (1951.) časopis mijenja naslov u *Muzeji: organ Srpskog muzejskog društva*, te se time fokusira na problematiku srpskih muzeja iako i dalje donosi i informacije o radu muzeja bivše SFRJ, no već ubrzo, od broja 8 (1953.), časopis objavljuje Savez muzejsko-konzervatorskih društava FNRJ i on postaje glasnikom državnoga značenja, a njegov je urednik Vladimir Tkalčić, direktor Muzeja za umjetnost i obrt u Zagrebu.

6 O prvim brojevima časopisa vidjeti prikaz u: Tkalčić, Vladimir. *Muzeologija: zbornik za muzejsku problematiku*. // *Muzeji*, 9 (1954.), str. 189. Cjelovita bibliografija priloga časopisa *Muzeologija* objavljena je u: Radovanlija Mileusnić, S. *Muzeologija - stari brojevi*, URL: <http://www.mdc.hr/main.aspx?id=166> (2010-03-05)

- *Bibliografija i građa za umjetnost i srodne struke* (1951. - 1957.), bibliografski niz od 31 knjige koji objedinjuje bibliografsku i dokumentarnu građu s područja kulturne povijesti, posebice likovnih umjetnosti i povijesne muzeologije od 19. do prve polovice 20. st. Knjige su numerirane rimskim brojevima od I do XXXI, a umnožene su na šapirografu kao neispravljeni rukopis, kako je i naznačeno na njihovim naslovnim stranicama. Bile su uvezane u kartonski ovitak, s otisnutim naslovom i numeracijom na koricama. Sadržaj 12 knjiga dostupan je u digitalnom obliku na web stranicama MDC-a;

- *Arhiv Hrvatskog školskog muzeja* (1953. - 1962.), bibliografska cjelina koja obrađuje teme iz povijesti školstva te donosi priloge, većinom djelatnika HŠM-a. Tu bibliografsku cjelinu Antun Bauer pokreće i uređuje za vrijeme svojega ravnateljskog staža u Hrvatskome školskome muzeju (HŠM-u). Cjelina obuhvaća 38 numeriranih svezaka, od čega je u knjižnici MDC-a sačuvano njih 35.

Sve tri bibliografske cjeline danas su sačuvane u malom broju primjeraka te su većim dijelom necjelovite. Povezuje ih ime Antuna Bauera, koji ih je pokrenuo i uređivao te i sam svojim prilozima aktivno sudjelovao u njima. Odlikuje ih jednostavnost izrade (umnožavane su šapirografom ili strojopisom) i mala naklada. Nažalost, sve tri su danas manje poznate i rijetko spominjane u stručnoj literaturi.

2. O nizu *Muzejski arhiv: građa za muzeologiju*

Usporedno uz rad na Muzejskome arhivu, Bauer završava niz *Bibliografija i građa za umjetnost i srodne struke*. Ta je bibliografija rezultat rada Arhiva za likovne umjetnosti od njegova osnutka unutar Gliptoteke do pripojenja JAZU (danas HAZU) te donosi iscrpne kronološke i bibliografske popise građe i dokumentacije koja je za to vrijeme skupljana i popisivana u Arhivu. Bauer tu bibliografsku cjelinu pokreće i objavljuje nakon što je otpušten s mjesta ravnatelja Gliptoteke te je ona trajni, pisani dokument o rezultatima rada i istraživačkim djelatnostima koje su se u Arhivu provodile za vrijeme njegovog ravnateljskoga staža. Danas je ta bibliografska cjelina još uvijek dragocjeno vrelo podataka za različita povijesnoumjetnička i kulturološka istraživanja.

Svoj drugi bibliografski niz *Muzejski arhiv: građa za muzeologiju* Bauer pokreće uoči osnivanja druge važne ustanove – Muzejskoga dokumentacijskog centra (MDC-a). U toj pionirskoj muzeološkoj ediciji Bauer skuplja građu i podatke koji će biti temelj ustroja i rada MDC-a, ustanove čija će zadaća biti pružanje stručne potpore za unapređivanje muzejske djelatnosti. Niz, naime, nastaje od 1946. do 1955., kada MDC još uvijek ne postoji kao samostalna ustanova već djeluje u sastavu HŠM-a⁷, a Bauer je u to vrijeme njegov ravnatelj (1952. - 1964.).

Muzejski arhiv okuplja 54 numerirana sveska, od kojih u knjižnici MDC-a, nažalost, nedostaje svezak br. 52 - Bauer, Antun. *Muzeološki postav numizmatike* (inv. br. 1455). No, istoimeni tekst sadržan je u 2. svesku *Numizmatičkog rječnika i priručnika*, objavljenoga u rukopisu 1983. g. u redakciji Antna Bauera. Na većini je rukopisa naveden Zagreb kao mjesto nastanka.

Veličina hrpta svakog sveska je oko 30 cm, uvezani su u jednostavne ovitke žućkastoga pak-papira na kojima je otisnut žig s naslovom bibliografske cjeline i tekstem "Redakcija: Antun Bauer. Izdano u rukopisu". Isti se tekst ponavlja i na naslovnim stranicama. Svesci se međusobno razlikuju po numeričkim oznakama otisnutim arapskim brojevima.

Tekst svih svezaka napisan je strojopisom, koji je u pojedinim primjercima, nažalost, zbog lošeg otiska (kopije) većim dijelom izbljedio.

Urednik svih svezaka je Antun Bauer, koji je i autor nekoliko tekstova. Uz njega je zastupljen niz drugih autora, većinom ravnatelja muzeja, kustosa, ali i stručnjaka za pojedina područja ranih 1950-ih. Abecednim slijedom, to su: Elvira Aranjoš, Mihailo Barbulović, Antonija Bauer, Jerko Bauer, Ladislav Beršek, Ante Brlić, Fedora Cukar, Lelja Dobronić, Krešimir Filić, Kamilo Firingner, Radoslav Franjčić, Nada Gollner, Milan Kaman, Duško Kečkemet, Olga Klobučar, Aleksandra Lazarević, Zdenka Lechner, Marija Malbaša, Radmila Matejčić-Kardoš, Danica Pinterović, Nevenka Prosen, Ivan Rengjeo, Vuk Simić, Ante Šonje, Vladimir Tkalčić, Antun Tunkl, Zdenko Vojnović, Mladen Vukmir, Francis Watson, Bartol Zmajić.

Tekstovi su pisani u obliku prikaza, izvješća ili izlaganja sa skupova i konferencija, kao popisi ili bibliografije, no ima i onih koji su nastali na Bauerov poticaj. Pojedini su tekstovi kasnije objavljeni u časopisima *Muzeji*, *Muzeologija* i *Numizmatičke vijesti*.

Rukopisi se prema tematici mogu grupirati u tri tematske cjeline.

I. Gliptoteka

Antun Bauer, kao osnivač i ravnatelj Gipsoteke (današnje Gliptoteke HAZU), prvih je osam svezaka Muzejskoga arhiva posvetio prikazu njezina povijesnoga ustroja i rada Gliptoteke te opisu njezinih zbirki (svesci br. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8). To su većinom tekstovi Antuna Bauera i njegovih suradnika u Gliptoteci (Antonije Bauer, Fedore Cukar, Duška Kečkemeta), a na naslovnim svezaka je tekst "Izdano kao rukopis, pro foro interno" (za pomoćno osoblje Gip-

⁷ Muzejski dokumentacijski centar legaliziran je 1964. g. kao samostalni odjel Hrvatskoga školskoga muzeja. Do tada je MDC (od 1955. do 1964.) skupljao građu i dokumentaciju o radu muzeja. Podrobnije o toj građi i djelatnostima MDC-a u: Dobronić, Lelja. *Osnovan je Muzejski dokumentacioni centar u Zagrebu. // Vijesti muzealaca i konzervatora Hrvatske*, 13, 2 (1964.), str. 35-36.

soteke). Toj tematskoj skupini pripada i rukopis u kojemu Bauer nastoji obrazložiti razloge zbog kojih je smijenjen s dužnosti ravnatelja Glipoteke (sv. br. 41).

II. Registar muzeja i galerija

Ta tematska cjelina okuplja rukopise s popisima i adresarima muzeja, prikazima njihova rada i izvješćima te prilogima za povijest pojedinih muzeja. U tim se tekstovima prepoznaju počeci stvaranja jedinstvenoga stručnog *Registra muzeja, galerija i zbirki RH*.⁸

U vrijeme kada Bauer pokreće *Muzejski arhiv*, u Hrvatskoj ne postoje objavljeni popisi, adresari ni registri muzeja i galerija. Ivan Bach sastavit će 1955. g. opsežan prikaz poslijeratnoga rada hrvatskih muzeja (od 1945. do 1955.) i popratiti ga zbirnom usporednom tablicom⁹, a 1957. g. Antun Bauer i Krešimir Nemeth objavit će svoju knjigu *Muzeji i arhivi*. Cjelovit *Adresar muzeja u SFRJ* bit će objavljen 1971. u časopisu *Muzeologija* (sv. 12.). Stoga se može smatrati da je prvi poslijeratni popis muzeja u Hrvatskoj objavljen u svesku br. 35 *Muzejskoga arhiva*. Popis muzeja i galerija u Sloveniji objavljen je u svesku br. 51, a u tu se skupinu može svrstati i prijevod teksta o britanskim galerijama (sv. br. 36).

Prema tekstovima koje su slali sami muzeji napravljen je niz od sedam svezaka (br. 44 - 50) u kojima je predstavljena povijest njihova rada i razvoja, građa, osoblje, izložbe i izdavačka djelatnost. U prikazu pojedinih muzeja navedena je i literatura o njima, što se može smatrati začecima rada na vodiču hrvatskih muzeja, galerija i zbirki.

U svescima br. 33 i 34 sadržana su godišnja izvješća o radu Muzeja Slavonije i Gradskog muzeja Požega. Građa za povijest pojedinih muzeja objavljena je u svescima br. 14 (Požega), 15 (HŠM, Zagreb), 23 (Poreč), 24 i 40 (Narodni muzej u Zagrebu) i 43 (Pula i Poreč). Svezak 53. posvećen je Benku Horvatu, donatoru i osnivaču Galerije slika u Zagrebu, koja danas nosi njegovo ime.

III. Muzeološka problematika

Rukopisi koji čine treću tematsku skupinu obrađuju muzeološku problematiku. Iz njih se iščitava slika muzejske djelatnosti 1950-ih godina. Bilo je to poslijeratno razdoblje novoga društveno-političkoga uređenja koje se odrazilo i na stvaranje tzv. nove socijalističke muzeologije. Tadašnji su teoretičari naglašavali potrebu snažne društvene angažiranosti muzeja, s naglaskom na njihovoj kulturno-prosvjetnoj i znanstveno-prosvjetnoj zadaći (sv. br. 11, 12, 13, 16, 22).

Bilo je to i razdoblje u kojemu je isticana potreba reorganizacije postojećih i ustrojavanja novih tipova muzeja, razdoblje decentralizacije muzejske scene i inicijative za osnivanje pokrajinskih (zavičajnih) muzeja. Rukopisi te tematike sadržani su u svescima br. 19, 20, 28 i 29. U to su se vrijeme donosili važni zakonski akti, novi zakoni i propisi nužni za rad muzejskih i konzervatorskih službi (sv. br. 17, 38). Suradnja sa školama postala je prioritet u aktivnostima približavanja muzejskih sadržaja širim slojevima ljudi. Prijedlozi i savjeti za ustroj pedagoških odjela te za razvoj pedagoških muzejskih aktivnosti izneseni su u svescima br. 18 i 26. Začeci prvih muzeoloških priručnika za praktičan rad u muzejima mogu se prepoznati u svescima koji donose praktične savjete o oblicima i postupcima inventarizacije muzejske građe (sv. 27. i 42.).

Rukopisi treće tematske skupine uz pomoć primjera iz prakse renomiranih stručnjaka nude i odgovore kako skupljati građu (sv. br. 32), kako ustrojiti novi muzejski odjel (sv. br. 30), kako izraditi koncepciju i postav povremene tematske izložbe (sv. br. 54). Problematika muzejske arhitekture opisana je u dva sveska (br. 21 i 39), od kojih se jedan bavi revitalizacijom zgrade spomeničke baštine i njezinom prilagodbom muzejskim sadržajima, a drugi donosi utopijsku viziju "muzejskoga grada" o kojemu neki i danas sanjaju. Posebno su nadahnuti tekstovi o muzejskoj profesiji, uloji kustosa u muzeju te o potrebi obrazovanja mladih stručnjaka za muzejska zvanja (sv. br. 10, 31).

Tematika numizmatike i numizmatičkih zbirki, njihova skupljanja i izlaganja obrađena je u sv. br. 9 i 52, a cjeloviti muzejski inventar Muzeja Braće Hrvatskog zmaja u Ozlju objavljen je u sv. br. 37.

Antuna Bauera možemo smatrati i idejnim začetnikom i inicijatorom izrade i objavljivanja muzeološke bibliografije. Naime, već su u nizu *Bibliografija i građa za umjetnost i srodne struke*, od čak 20 knjiga, sadržane retrospektivne bibliografije članaka iz stručnih časopisa, listova, dnevnih novina i revija namijenjenih široj publici, izdanih u Hrvatskoj te u bivšoj Jugoslaviji i inozemstvu od njihova pojavljivanja i prvog broja do 1950-ih godina. Respektabilan broj od približno 30 000 izabranih bibliografskih jedinica, vezanih za likovni i kulturni život, popisano je iz 72 naslova periodike.¹⁰

Naime, nakon što je Bauer u prvom svesku časopisa *Muzeologija* (1953.) objavio bibliografiju Vuka Simića o muzejima, arhivima i knjižnicama, u 25. svesku *Muzejskoga arhiva* objavio je njezin nastavak za 1953. i 1954. godinu. Bili su to počeci izrade muzeološke bibliografije.¹¹

⁸ Registar muzeja, galerija i zbirki RH; URL:<http://www.mdc.hr/main.aspx?id=400>

⁹ Bach, Ivan. *Deset godina muzejsko-konzervatorskog rada u NR Hrvatskoj* (1945. - 1955.). // *Muzeji*, 10 (1955.), str. 47-76.

¹⁰ Detaljnije vidjeti na URL:<http://antunbauer.mdc.hr/index.php/static/bibliografije>.

¹¹ Ta je inicijativa Antuna Bauera urodila plodom. Naime, Miroslava Despot tijekom 1955. g. u nastavcima objavljuje svoju *Bibliografiju članaka s muzejskog i konzervatorskog područja izišlih na teritoriju N.R. Hrvatske od 1945. do 1953.* u časopisu *Vijesti Društva muzejsko-konzervatorskih radnika NR Hrvatske*. Njezin rad na muzeološkoj bibliografiji nastavlja Branko Pleše u *VMK*, obuhvaćajući razdoblje od 1953. do 1960. Svoj doprinos muzeološkoj bibliografiji dala je i knjižničarka MDC-a (Heim, Mira. *Muzeološka bibliografija Jugoslavije za 1968. godinu*. Zagreb: Muzejski dokumentacioni centar, 1969.). Najpoznatija je bibliografija muzeološke tematike Vere Humski objavljena u časopisu *Muzeologija* (sv. 24, 1986.).

3. Bibliografski popis sa sažecima

Detaljniji prikaz sadržaja svakog sveska iz bibliografske cjeline *Muzejskoga arhiva* naveden je u anotiranoj bibliografiji. Struktura bibliografije prati numeraciju bibliografske cjeline.

Muzejski arhiv: građa za muzeologiju

Sv. 1.: BAUER, Antun. *Grčka plastika u Gipsoteki: pregled razvoja grčke plastike iz perspektive zbirke Gipsoteke, 1946., 64 str.* Pišući o izloženim primjercima u postavu Gipsoteke (današnje Gliptoteke HAZU), Antun Bauer je dao povijesno-mjetnički prikaz razvoja i osnovnih obilježja grčke plastike.

Sv. 2.: BAUER, Antun. *Gipsoteka 1937. – 1947., 1948., 91 str.: ilustr.*

Uz prvu desetogodišnjicu rada Gipsoteke, Antun Bauer opisao je početke njezina rada i ustroja zbirki te dao iscrpan opis njezinih djelatnosti od 1937. do 1947. g. Rukopis donosi i plan rada te Pravilnik o radu u Gipsoteci, broj 832-23.10.1947. U prilogu je 18 crno-bijelih ilustracija iz stalnoga postava Gipsoteke, njezine Arhive za likovnu umjetnost i knjižnice.

Sv. 3.: CUKAR, Fedora. *Zbirka grčke plastike u Gipsoteci: predavanje održano za tehničko i pomoćno osoblje Gipsoteke, 1948., 21 str.*

Tekst predavanja Fedore Cukar, potpisane kao "asistentica muzeja", o Zbirci grčke plastike koncipiran je u nekoliko tematskih cjelina: "Uvod", "Vjera starih Grka", "Umjetnost Grčke" i "Helenizam". Tekst je namijenjen posjetiteljima muzeja.

Sv. 4.: BAUER, Antun. *Gipsoteka: Zbirka grčke plastike, 1949., 46 str.: ilustr.*

A. Bauer je predstavio rad zagrebačke Gipsoteke kao muzeja sadrenih odljeva umjetničkih i povijesnih spomenika. Napisao je "Historijat Zbirke odljeva antikne plastike", dao detaljnu "Analizu postava Zbirke grčke plastike u Gipsoteci: postav 1945-47.", s opisom i popisom izložaka prema izložbenim prostorima. Svezak sadržava i tekst popratnih legendi, a u prilogu je ilustrativna građa.¹²

Sv. 5.: BAUER, Antun; Kečkemet, Duško. *Gipsoteka: Arhiv za domaću likovnu umjetnost, 1948., 27 str.*

Antun Bauer i Duško Kečkemet¹³ opisali su djelatnost i fondove Arhiva za domaću likovnu umjetnost (današnji Arhiv za likovne umjetnosti HAZU¹⁴), koji je osnovan kao jedan od odjela Gipsoteke 1943. g. Arhiv je utemeljen darovnicom Antuna Bauera, koja je sadržavala "znatan broj reprodukcija, fotografija, raznih članaka, bilježaka, kritika, kataloga i slično" (str. 4.). Opisana je građa zbirki i odjela Arhiva: "Fototeke suvremene domaće umjetnosti sa člancima, katalozima, reprodukcijama i bilješkama iz tog područja", "Arhiva izložaba naše suvremene umjetnosti", "Zbirke skica, studija, crteža i grafika suvremenih domaćih umjetnika", "Fototeke negativna i diapozitiva", "Arhiva strane umjetnosti", "Knjižnice muzeja", "Fotolaboratorija".

Sv. 6.: BAUER, Antonija. *Gipsoteka, 1950., 19 str.*

Dr. Antonija Bauer¹⁵ autorica je izlaganja o svrsi i značenju Gipsoteke koje je održano u sklopu akcije detaljnijeg upoznavanja javnosti s pojedinim zagrebačkim muzejima. Definirajući muzeje, ona naglašava da Gipsoteka kao muzej plastike koji izlaže gipsane modele i odljeve spomenika kiparske umjetnosti "zauzima posebno i osamljeno mjesto među ostalim muzejima, i za sada to je jedina ustanova ove vrste na Balkanu".

Sv. 7.: BAUER, Antun. *Postav Zbirke moderne plastike u Gipsoteci, 1948., 103 str.: ilustr.*

Autor je nastojao dati kratak prikaz svrhe, zadataka i građe Zbirke moderne plastike u Gipsoteci koja je tematski vezana za 19. i 20. st. u hrvatskoj umjetnosti. Opisom Zbirke ujedno je dan vrlo detaljan pregled povijesti novije hrvatske skulpture. Rukopis donosi i poglavlje "Analiza postava Zbirke moderne plastike u Gipsoteci" te cjelovit popis sadržaja Zbirke sa stanjem iz 1946.g. Rad je popraćen i ilustracijama iz stalnoga postava.

Sv. 8.: KEČKEMET, Duško. *Vodič kroz zbirku savremene domaće plastike u Gipsoteci, 1949., 41 str.*

Nakon kraćega uvodnog teksta o kiparstvu, Duško Kečkemet je predstavio umjetničko stvaralaštvo 12 renomiranih hrvatskih kipara. To su: I. Rendić, R. Valdec, R. Frangeš, I. Kerdić, B. Dešković, J. Turkalj, D. Penić, H. Juhn, F. Kršinić, I. Meštrović, A. Augustinčić, V. Radauš, a dao je i pregled hrvatskih i srpskih kipara mlađe generacije.

Sv. 9.: Numizmatički zbornik: I. / urednik Antun Bauer.- Zagreb: Numizmatičko društvo, 1951., 176 str.

U predgovoru prvog sveska "Numizmatičkoga zbornika" Numizmatičkoga društva u Zagrebu Antun Bauer navodi razloge njegova pokretanja. Naime, u to je doba bilo vrlo malo stručnih priloga o numizmatički, a časopisi Numizmatika

¹² Ilustrativna građa ista je kao u rukopisu *Gipsoteka 1937. - 1947.* (MA, 2.).

¹³ Duško Kečkemet. // Personalni arhiv zaslužnih muzealaca, URL:<http://www.mdc.hr/muzealci.aspx?muzealacId=86> (2010-02-22)

¹⁴ Svezak 9. *Bibliografije i građe za umjetnost i srodne struke* također je u cijelosti posvećen radu Arhiva za likovne umjetnosti dok je djelovao unutar Gipsoteke te donosi popis građe i zbirki Arhiva (Fototeke; Arhiva izložaba; Arhiva Ulrich i dr.; Zbirke crteža i skica; Zbirke plakata i klišeja; Arhiva fotonegativa; Popis filmova; Kartoteka; Katalozi), a sastavljen je u siječnju i veljači 1952. g. Rad i fondovi suvremenoga Arhiva za likovne umjetnosti HAZU predstavljeni su na URL:<http://www.hazu.hr/-arlikum/cms/> (2010-02-20)

¹⁵ Antonija Bauer. // Personalni arhiv muzealaca, URL: <http://www.mdc.hr/muzealci.aspx?muzealacId=8> (2010-02-22)

i Numizmatičke vijesti¹⁶ imali su zastoj u objavljivanju od 1930-ih godina. Prvi svezak Zbornika sadržava tekstove "Kabinet za numizmatiku i medalje" (Antun Bauer), "Stari hrvatski numizmatičari" (Ivan Rengjeo), "Numizmatičke zbirke u muzejima NR Hrvatske" (Antun Bauer), "Postanak i razvoj numizmatičkih društava" (Bartol Zmajčić), "Bibliografija za domaću numizmatiku" (Antun Bauer). Neki su od tih tekstova kasnije objavljeni u časopisu Numizmatika (sv. 5., 1953.).

Sv. 10.: BAUER, Antun. Život i rad u muzejima, 1950., 5 str.

Rukopis donosi tekst predavanja Antuna Bauera za Radio Zagreb od 29. srpnja 1944. U njemu autor s mnogo entuzijazma govori o presudnoj ulozi muzealca u životu i životnosti muzeja. "A mnogi i mnogi koji su prošli dvoranama naših muzeja nisu tamo ništa osjetili, a nisu tamo ništa ni vidjeli. To nije ni za čuditi se! Ima nas svakojakih. Mnogi prođe kraj vrta punog ruža a da ne osjeti njezina mirisa i ne primijeti njezinu ljepotu" (str. 1.).

Sv. 11.: VOJNOVIĆ, Zdenko. Problematika muzejsko-galerijskog područja u Hrvatskoj, 1950., 6 str.

Aktualnu, poslijeratnu muzeološku problematiku u Hrvatskoj prof. Zdenko Vojnović (ravnatelj Muzeja za umjetnost i obrt od 1952. do smrti 1954.¹⁷), prepoznao je i analizirao u sedam pitanja: "1. Uloga muzeja u razvoju socijalističke kulture naše zajednice; 2. Odnos publike općenito; 3. Odnos muzeja prema umjetnicima i zanatlijama; 4. Muzeji i škola, posebno stručna umjetnička škola, 5. Muzeji i zavodi za istraživanja, 6. Muzeji i narodne vlasti, 7. Organizacija i djelatnost stručnog muzejskog udruženja."

Sv. 12.: VOJNOVIĆ, Zdenko. Naučno prosvjetni zadaci muzeja, 1952., 13 str.

Prof. Zdenko Vojnović, razmatra "naučno prosvjetnu funkciju" muzeja u novome socijalističkom društvenom uređenju¹⁸ i zaključuje: "U pitanju naučnih i prosvjetnih zadataka muzeja javljaju se kao osnovni organizacioni problemi: postojeća izolacija muzeja i galerija od ostalih ustanova, naročito školskih i masovnih, kadrovsko pitanje, te pitanje materijalnih sredstava, koje bi i u aktualnoj ekonomskoj situaciji zemlje ravnomjerno trebalo utrošiti na muzejske potrebe, specijalne potrebe prosvjetnog djelovanja muzeja" (str. 13.).

Sv. 13.: TKALČIĆ, Vladimir. Na putovima socijalističke muzeologije, 1950., 12 str.

Prof. Vladimir Tkalčić (ravnatelj Muzeja za umjetnost i obrt od 1933. do 1952.) autor je teorijskoga razmatranja nove uloge i definicije muzeja u poslijeratnome razdoblju i novome društvenom uređenju. Prema njegovu shvaćanju "(...) muzeji prema svome zadatku, bili oni koje mu drago vrste, moraju biti ne samo znanstveni istraživački instituti, nego isto tako i prosvjetno-odgojni, didaktički, edukativni. Ako oni bilo koju od ovih dviju glavnih strana svoga poziva zanemaruju, nisu pravi muzeji" (str. 3.).¹⁹

Sv. 14.: BERŠEK, Ladislav. Bilježnica o radu Gradskog prosvjetnog kulturnog odbora u Požezi, 1953., 19 str.

Ladislav Beršek u Zagrebu je u kolovozu 1953. g., završio svoj tekst o počecima i osnutku požeškoga muzeja riječima "Slava Juliju Kempfu! Slava velikom sinu roda hrvatskoga!" Tim je pokličem učitelj Ladislav Beršeka iskazao počast Juliju Kempfu, istaknutome kulturnom i prosvjetnom djelatniku i njegovu velikom doprinosu kulturnom razvoju grada Požege. Beršek, jedan od prvih kustosa požeškoga Muzeja (od 1935. do 1941.) te suvremenik i Kempfov bliski suradnik, govori o Kempfovom radu na prikupljanju građe i pisanju opsežne monografije "Požege" (1910.), iznosi svoja sjećanja o početku rada Muzeja, kojemu je prethodio rad Gradskoga prosvjetnog kulturnog odbora (1924.).

Sv. 15.: TUNKL, Antun. Hrvatski školski muzej i njegovi problemi, 1953., 45 str.

Antun Tunkl, ravnatelj Hrvatskoga školskog muzeja (HŠM-a) od 1947. do 1954., prikazao je rad HŠM-a od njegova osnutka 1901. do 1953. g. Pri tome je posebno naglasio aktualnu organizacijsku i muzeološku problematiku HŠM-a te dao prijedloge za njezino rješavanje. Sadržaj: "I. O školskim muzejima uopće; II. Školski muzeji na teritoriju FNRJ; III. Uloga i zadaci Hrvatskog školskog muzeja; IV. Problemi našega školskog muzeja". Autor je naveo i opsežan popis literature kojom se služio pri pisanju povijesti HŠM-a.

Sv. 16.: BAUER, Antun. Uloga muzeja u kulturnoj izgradnji naše pokrajine: predavanje održano u Vukovaru, mjeseca ožujka 1953. godine, 1954., 7 str.

Na primjeru Gradskog muzeja Vukovar Antun Bauer je nastojao ilustrirati tezu o važnoj ulozi muzeja u očuvanju lokalne kulturne baštine. "Muzeji su ustanove koje neposredno vrše zadatak kulturnog uzdizanja svoje sredine i time doprinose općem podizanju kulturnog nivoa našeg naroda i zemlje. Muzeji svojim radom i nastojanjem, te postavom svojih zbirki, imaju zadatak da pokažu da ti predmeti, ta kulturna baština, ti spomenici nisu samo sentimentalne uspomene, nisu objekti romantike – oni su objekti za spoznaju života, rada, djelovanja i povijesnih zbivanja davno izumrlih generacija" (str. 2.).

¹⁶ Antun Bauer bio je urednik časopisa Hrvatskoga numizmatičkog društva *Numizmatičke vijesti* od br. 19 (1963.) do br. 27 (1968.).

¹⁷ O muzeološkom radu Zdenka Vojnovića pisao je Stanko Staničić. Vidjeti: STANIČIĆ, Stanko. Zdenko Vojnović: prilog povijesti Muzeja za umjetnost i obrt. // *Informatica Museologica*, 38, 1/2, (2007.), str. 96-103.

¹⁸ Tekst rukopisa objavljen je 1953. godine u prvom broju časopisa *Muzeologija* (str. 19-33).

¹⁹ Tekst je prvotno objavljen u časopisu *Arhitektura*, br. 9-10 (1950.).

Sv. 17.: DEKLARACIJA o zaštiti kulturnih dobara u slučaju oružanog sukoba. Predlog konvencije za zaštitu kulturnih dobara u slučaju oružanog sukoba / urednik Antun Bauer, 1954.

Svezak donosi tekst Deklaracije o zaštiti kulturnih dobara u slučaju oružanog sukoba i prijedlog teksta Konvencije za zaštitu kulturnih dobara u slučaju oružanoga sukoba, usvojenoga 14. svibnja 1954. g. Konvencija je za Republiku Hrvatsku bila na snazi do 8. listopada 1991.g. (NN 12/93, 6/02).

Sv. 18.: GOLLNER, Nada. Uloga muzeja u odgojno-obrazovnom izdizanju omladine, 1954., 27 str.

Prof. Nada Gollner, kustosica Hrvatskoga školskog muzeja, navela je i opisala različite oblike odgojno-obrazovnoga rada muzeja i navela inozemne primjere dobre prakse. Pri tome je poseban naglasak stavila na potrebu organizirane i osmišljene suradnje muzeja i škola. Istaknuvši izdvojene, ali dobre primjere poput Gradskoga muzeja Varaždin, autorica je nastojala potaknuti i druge muzeje na razvoj edukativnih projekata i programa.

Sv. 19.: PRIJEDLOG za reorganizaciju postojećih tipova muzeja: prijedlozi za osnivanje novih tipova muzeja / urednik Antun Bauer, -1950., 54 str.

U poslijeratnom razdoblju bivše Jugoslavije i nakon promjene društveno-političkoga uređenja uočena je potreba reorganizacije rada postojećih muzeja te nužnost osnivanja novih, još nezastupljenih tipova muzeja. "Univerzalizam s jedne i ograničenost ranijih muzeja s druge strane, gde se vodilo samo računa o dragocjenim retkostima i kuriozitetima prirode i ljudske delatnosti, kao i o malobrojnim posetiocima, ljubiteljima umetnosti i nauke, zameneće široko i obuhvatno naučno zasnovani tipovi muzeja sledeći princip demokratičnosti i odgovarajući na naše konkretne potrebe." U tekstu je predložena i detaljno razrađena nova tipologija muzeja u kojoj su navedene i one vrste muzeja koji nisu osnovani ni u proteklih 60 godina (npr. glazbeni muzeji ili književni muzeji). Tekst prijedloga nije potpisan niti su u njemu navedeni njegovi autori.

Sv. 20.: PREDLOG za reorganizaciju muzeja: zavičajni muzeji / urednik Antun Bauer, 1950., 24 str.

Rukopis donosi tekst dokumenta namijenjenoga Ministarstvu za nauku i kulturu Vlade FNRJ, u kojemu je naglašena potreba reorganiziranja rada zavičajnih muzeja.²⁰ Naime, u muzejskoj se praksi nije točno znalo što zavičajni muzeji prezentiraju, jesu li znanstvene ili odgojne ustanove, koje područje svojim djelatnostima obuhvaćaju, koja im je sa-držajna specijalizacija. U tekstu Predloga nastojalo se odgovoriti na sva takva pitanja vezana za muzeje s heterogenom muzejskom građom, i to unutar sedam poglavlja koja se odnose na zadaću i naziv muzeja, muzejsku građu, tematsku strukturu, osnovna načela izložbenih postava, određivanje područja koja će muzej obuhvaćati, načela razgraničavanja muzejske građe te na organizaciju rada zavičajnih muzeja.²¹ U rukopis je uvršten i tekst razrađenoga prijedloga reorganizacije rada muzeja grada.

Sv. 21.: BAUER, Antun; Bauer, Jerko. Natječajna radnja za uređenje Staroga grada i muzeja u Starom gradu u Sisku, 1954., 84 str.

Rukopis donosi detaljnu razradu natječajnog rada za izradu idejnih nacrtu uređenja Staroga grada u Sisku, s tehničkim opisom i obrazloženjem projekta. Posebna je pozornost pridana uređenju prostora tvrđave Staroga grada, koji je potrebno prilagoditi potrebama sisačkoga muzeja. Pri tome je posebno naglašeno: "Zgrada Staroga grada u Sisku po svojoj arhitektonskoj formi toliko je specifična, da je ona sama po sebi muzej. Stoga je smještaj muzejske zbirke u ovu zgradu isto tako specifičan problem koji traži takvo rješenje, da ova dva subjekta ne dolaze u koliziju" (str. 33.). Tekst su potpisali dr. Antun Bauer i ing. Jerko Bauer.

Sv. 22.: PROSEN, Nevenka. Prosvjetno-pedagoška uloga historijskih muzeja, 1954., 10 str.

Rukopis donosi tekst izlaganja prof. Nevenke Prosen, direktorice Povijesnog muzeja Hrvatske u Zagrebu (današnjega Hrvatskoga povijesnoga muzeja), održanoga u Beogradu, na kongresu povjesničara 1953. g. U njemu autorica iznosi tezu da muzeji "(...) svojim zbirkama iz naše kulturne i političke prošlosti razvijaju ponos i ljubav za sve vrednote koje je stvorio narod u toku povijesnog razvoja. Muzeji se uklapaju u opći sistem prosvjetno-odgojnog rada i doprinose ostvarivanju kulturno-prosvjetnih zadataka naše zemlje" (str. 1.).

Sv. 23.: ŠONJE, Ante. Prigodom 70-godišnjice Muzeja grada i kotara Poreča, 1954., 12 str.

U povodu 70. obljetnice Muzeja grada i kotara Poreča (današnjega Zavičajnoga muzeja Poreštine - Museo del territorio parentino) tadašnji ravnatelj Muzeja Ante Šonje napisao je kratku povijest Muzeja (1884.-1954.). Ukratko je opisao i mijene stalnih postava koje su pratile promjene u poslanju i djelatnostima Muzeja, koji se od arheološkog muzeja razvio u muzej zavičajnog tipa.

Sv. 24.: VUKMIR, Mladen. Tko je utemeljitelj hrvatskih narodnih muzeja u Zagrebu, 1953., 32 str.

Autor je na temelju rezultata istraživanja koje je provodio radi pisanja o Gospodarskom društvu za Leksikografski zavod, došao do podataka da je Hrvatsko-slavonsko gospodarsko društvo u Zagrebu stvarni osnivač hrvatskih narod-

²⁰ Tekst je prenesen iz časopisa *Muzeji* (br. 3/4, 1949., str. 1-10.).

²¹ Jedan od prvih muzeoloških priručnika nakon Drugoga svjetskog rata bio je posvećen ustroju i organizaciji zavičajnih muzeja. Vidjeti: Filipović, M. S.; Mano-Zisi, Đ. (ur.). *Osnovna uputstva o organizaciji i radu zavičajnih muzeja*, Prosveta, Beograd, 1949. (Muzejski priručnik, 1.).

nih muzeja. Gospodarsko je društvo već 1842. g. počelo skupljati rjetke predmete. No potkrepu za takve podatke nije našao u drugim napisima o muzejima niti u usmenim razgovorima s ravnateljima zagrebačkih muzeja. Na poticaj A. Bauera, autor je obrazložio svoje zaključke i potkrijepio ih brojnim navodima iz Gospodarskog lista od osnutka Gospodarskoga društva 1841. do kraja 1866., kada je osnovan Narodni muzej u Zagrebu.²²

Sv. 25.: SIMIĆ, Vuk. Muzeji, arhivi i biblioteke u dnevnoj štampi 1954. god., 1954., 35 str.

Prvi kustos Muzeja pošte i telekomunikacije dr. Vuk Simić Vakanović autor je bibliografije članaka s tematikom muzeja, arhiva i knjižnica objavljenih u dnevnom tisku tijekom 1954. godine.²³ Bibliografija donosi 13 bibliografskih jedinica za 1953. g. i 369 bibliografskih jedinica za 1954. g., a rađena je uvidom u 211 listova koji su izlazili u FNRJ. Uvid u sve tekstove popisane u bibliografiji bio je moguć u Muzeju pošte i telekomunikacija.

Sv. 26.: LAZAREVIĆ, Aleksandra. Živa riječ u tumačenju etnografskih zbirki: predavanje održano 25. II. 1954. u Zagrebu, 1954., 22 str.

U uvodnom poglavlju autorica navodi pitanje koje joj je bilo poticajem za predavanje održano 25. veljače 1954. u Zagrebu, a ono glasi: "Kakav treba da je muzejski pedagog i koja su sredstva kojima raspolaže?" Naime, Sanja Lazarević²⁴ tada je bila mlada etnologinja, od 1952. zaposlena u Etnografskome muzeju u Zagrebu kao muzejska pedagoginja.

Sv. 27.: LECHNER, Zdenka. Etnografska zbirka i način inventariziranja: referat na konferenciji Slavonske podružnice muzejskih radnika u Osijeku, 1952., 1952., 13 str.

Zdenka Lechner²⁵, potpisana kao kustosica Muzeja u Osijeku, održala je na konferenciji Slavonske podružnice muzejskih radnika (Osijek, 1952.) izlaganje o etnografskoj građi u muzejima. Definiravši sadržaj i zadaću etnografskih zbirki, autorica je već u uvodnim poglavljima predavanja istaknula "(...) hitnu i najhitniju potrebu sakupljanja etnografskog materijala." Naime, poslijeratna preobrazba sela i seoskog načina života dovela je stručnjake do "zadnje etnografske žetve". Drugi naglasak autorica je stavila na nužnost inventariziranja i stvaranja muzejske dokumentacije o etnografskoj građi: "(...) etnografska građa bez podataka nema velike ni potpune vrijednosti. Bez podataka ona i nije dokument" (str. 4.). U prilogu rada navedeni su primjerci inventarnih kartica Etnografskog odjela Muzeja Slavonije.

Sv. 28.: KLOBUČAR, Olga. Kako postavljati muzeje za umjetnost i obrt, 1954., 19 str.

Prof. Olga Klobučar, kustosica zagrebačkog Muzeja za umjetnost i obrt, 1954.g. piše: "U novim društvenim odnosima, odgovarajući potrebama suvremenog zbivanja i novim pogledima na historijski razvoj i likovna stvaranja prošlosti, pokazala se neophodna potreba temeljite reorganizacije svih vrsta muzeja, kao i stvaranje novih tipova muzeja." Stoga ona, nastojeći odgovoriti na pitanje kako postavljati muzeje za umjetnost i obrt, navodi tri temeljna kriterija: kulturno-historijski, tehnološki i stilsko-razvojni. U svojoj detaljnoj razradi teme predlaže i pet vrsta muzeja i zbirki za umjetnost i obrt (centralni muzej; samostalni odjeli građe unutar zavičajnih muzeja; muzeje određenog materijala nekoga proizvodnog centra; povijesne nastambe i zgrade kao muzeje; privatne zbirke).²⁶

Sv. 29.: FILIĆ, Krešimir. Problematika pokrajinskih muzeja, 1954., 12 str.

Prof. Krešimir Filić, osnivač i ravnatelj Gradskog muzeja Varaždin, održao je na muzejskoj konferenciji u Varaždinu (studeni 1952. g.) izlaganje u u kojemu je problematizirao ulogu pokrajinskih muzeja. Kao osnivač jednoga od malobrojnih prijeratnih pokrajinskih muzeja, iznio je svoja iskustva i preporuke za uspješan rad naglašavajući: "Oduvijek sam zastupao ideju kulturne decentralizacije ne pomišljajući nikako da bi se time smjeli oštetiti interesi našeg kulturnog središta, Zagreba. Ti trebaju ostati primarni, ali nikako isključivi".

Sv. 30.: KAMAN, Milan. Prijedlozi za postavke prirodoslovnih odjela kompleksnih pokrajinskih muzeja, 1953., 11 str.

Prof. Milan Kaman, ravnatelj Zoološkoga muzeja u Zagrebu, autor je teksta s prijedlozima za ustroj prirodoslovnih odjela kompleksnih muzeja.²⁷ Tekst je potaknut iskustvenom spoznajom koju autor navodi u uvodnom dijelu teksta: "Kako je baš o prirodoslovnim muzejima dosada najmanje raspravljano na pojedinim sastancima i savjetovanjima muzejskih radnika, to su uvijek početni radovi pri osnivanju prirodoslovnih odjela prepušteni više-manje samoinicijativi pojedinaca, koji u većini slučajeva imaju mnogo volje i ambicije, pa i dovoljno stručnog znanja, ali premalo, a katkad i nikakvog, muzejskog znanja i prakse" (str. 1.).

Sv. 31.: BAUER, Antun. Zadaci historičara u savremenoj muzeologiji: predavanje u Klubu studenata povijesti u Zagrebu, 28. travnja 1953., 1953., 13 str.

U Klubu studenata povijesti u Zagrebu Antun Bauer je 28. travnja 1953. održao predavanje o ulozi povjesničara u očuvanju kulturne baštine, skupljanju i istraživanju muzejske građe. Sa željom da ih potakne na angažman i buduću profesionalnu orijentaciju za rad u muzeju, ukratko je iznio povijesni pregled pojave i razvoja muzeja u Hrvatskoj, naglasivši ulogu muzealaca u njihovu radu.

22 Istoimeni tekst objavljen je u: Vukmir, Mladen. *Tko je utemeljitelj hrvatskih narodnih muzeja.* // *Muzeji*, 9 (1954.), str. 116-129.

23 Ta je bibliografija nastavak bibliografije za 1953. g. koja je sadržavala 77 bibliografskih jedinica, a objavljena je u časopisu *Muzeologija*: SIMIĆ, Vuk. *Muzeji, arhivi, biblioteke u našoj dnevnoj štampi 1953.* // *Muzeologija*, 1 (1953.), str. 53-57. O kasnijoj djelatnosti dr. Vuka Stimića i njegovoj jedinstvenoj zbirci građe za muzeološku bibliografiju vidjeti u: Schmidichen, Nella. *Zbirka novinskih članaka o muzejima, galerijama, arhivima i bibliotekama u Poštanskom muzeju u Zagrebu.* // *Vijesti Društva muzejsko-konzervatorskih radnika NR Hrvatske* 4, 6 (1955.), str. 151-152.

24 Aleksandra Lazarević. // *Personalni arhiv zaslužnih muzealaca.* URL:<http://www.mdc.hr/muzealci.aspx?muzealacId=43> (2010-02-22)

25 Zdenka Lechner. // *Personalni arhiv zaslužnih muzealaca,* URL:<http://www.mdc.hr/muzealci.aspx?muzealacId=44> (2010-02-22)

26 Tekst srodne problematike autorica je objavila u: Klobučar, Olga. *Kako postavljati muzeje primijenjene umjetnosti.* // *Muzeji*, 9 (1954.).

27 Tekst je kasnije objavljen u: Kaman, Milan. *Prijedlozi za postavke prirodoslovnih odjela kompleksnih pokrajinskih muzeja.* // *Muzeologija*, 5 (1956.), str. 28-40.

Sv. 32.: PINTEROVIĆ, Danica. Muzeji u Slavoniji, 1950., 8 str.

Ravnateljica Muzeja Slavonije u Osijeku dr. sc. Danica Pinterović analizira stanje u muzejima i uzroke pojave "(...) da slavonski muzeji (a to vjerojatno manje-više vrijedi i za ostale muzeje zavičajnog tipa u Hrvatskoj) ne odražuju posvećenu vjerno prošlost svoga kraja" (str. 2.). Ona ističe da se u slavonskim muzejima, nažalost, ne čuva uvijek ona građa koja može najbolje prezentirati prošlost mjesta ili kraja na kojemu muzej djeluje, i to stoga što je takva građa ili nepovratno uništena ili je u privatnome vlasništvu.²⁸ Predstavljajući rad pojedinih muzeja (Muzeja Brodskog Posavlja u Slavonskom Brodu, Gradskog muzeja Požega, Gradskog muzeja Vinkovci, Gradskog muzeja Vukovar, Muzeja Slavonije), autorica upozorava na manjkavosti u njihovoj muzeološkoj prezentaciji te ujedno predlaže poboljšanja. "Čuvajte svoje starine i ne uništavajte ih; nastojte da naši muzeji dođu što poklonima, što primjerenim otkupom, u posjed što većeg broja naših starina. Tek naš ispravno snabdjeven i postavljeni muzej moći će zajedničkim silama da nam pruže jasniji uvid u dosad nedovoljno obrađenu prošlost Slavonije" (str. 8.).

Sv. 33.: PINTEROVIĆ, Danica. Muzej Slavonije u Osijeku, 1953., 25 str.

Prof. dr. Danica Pinterović, ravnateljica Muzeja Slavonije u Osijeku, sastavila je izvješće o radu osječkoga Muzeja u 1952. g. Izvješće ima 11 tematskih poglavlja: "Historijat muzeja", "Zgrada i smještaj", "Zbirke muzeja", "Postav zbirki u muzeju", "Personal muzeja", "Krediti za muzej", "Rad i uvjeti za rad u muzeju", "Koji je okvir rada i zadatak muzeja", "Povremene izložbe", "Privatne zbirke" i "Konzervatorska djelatnost muzeja". Rukopis sadržava i tekstove prof. M. Malbaše, kustosice i knjižničarke Muzeja Slavonije, "Biblioteka osječkog muzeja", dr. Kamila Firingera, upravitelja Državnog arhiva u Osijeku, "Izvještaj o Državnom arhivu u Osijeku" te Ante Brlića, ravnatelja Gradskog muzeja Vukovar, "Društvo prijatelja starine Mursa u Osijeku".

Sv. 34.: BARBULOVIĆ, Mihailo. Gradski muzej u Sl. Požegi: izvještaj 1952. god., 1953., 11 str.

Izvješće o Gradskome muzeju u Požegi napisao je ondašnji ravnatelj Muzeja (od 1950.) Mihailo Barbulović. Izvješće je sastavljeno od 11 tematskih poglavlja: "Historijat muzeja"; "Zgrada i smještaj", "Zbirke muzeja", "Postav zbirki u muzeju", "Personal muzeja", "Krediti za muzej", "Rad i uvjeti za rad u muzeju", "Koji je okvir rada i zadatak muzeja", "Privatne zbirke" i "Konzervatorska djelatnost muzeja". Svezak donosi i prijepis dokumenta upućenoga Podružnici Društva muzejsko-konzervatorskih naučnih radnika u Osijeku iz 1953. g., s kratkim izvješćem o djelatnostima Gradskog muzeja Požega u 1952. g.

Sv. 35.: ARANJOŠ, Elvira. Popis muzeja u NR Hrvatskoj, 1954., 16 str.

Rukopis sadržava prvi poslijeratni popis muzeja u Hrvatskoj sa stanjem iz 1954. g. U popisu su podaci o nazivu i adresi 76 muzeja, njihovu voditelju i godini osnutka te popis zbirki. Muzeji su navedeni abecednim slijedom po gradovima. Većina muzeja detaljnije je predstavljena u svescima 44 - 50 Muzejskoga arhiva. U popisu su navedeni i muzeji poput Muzeja Zbora liječnika Hrvatske u Zagrebu ili Muzeja dokumenata NOB-a u Opatiji, koji danas više ne postoje.

Sv. 36.: WATSON, Francis. Britanske umjetničke galerije, 1954., 11 str.

Rukopis donosi prijevod teksta Francisa Watsona o britanskim umjetničkim galerijama. Tekst je s engleskog jezika prevela Antonija Bauer (supruga Antuna Bauera), no nije naveden podatak o izvorniku (gdje je i kada izvornik objavljen, kako je i od koga dostavljen za objavljivanje).

Sv. 37.: Inventar Muzeja Braće hrvatskog zmaja u Ozlju: (inventar iz god.1937.) / urednik Antun Bauer, s. a., 82 str.

Rukopis donosi cjeloviti popis građe Muzeja Braće hrvatskog zmaja u gradu Ozlju iz 1937. g. a Antun Bauer bio je njezin prvi kustos.²⁹ Popis (inventara) ima tri stupca u kojima su navedeni redni broj, naziv predmeta i "način tečenja" (tj. način njegove nabave) predmeta. Uz naziv predmeta navedena je i njegova vrsta, autor, godina izrade, tehnika i, ponegdje, kraći opis. Od načina nabave najčešći je oblik "dar", a jedno od češće spominjanih imena donatora je ime Emilija Laszowskoga. Popisano je 950 jedinica.

Sv. 38.: OPŠTI zakon o zaštiti spomenika kulture u FNRJ (nacr): sa komentarom Društva muzejsko konzervatorskih radnika N.R. Hrvatske u Zagrebu / urednik Antun Bauer, 1955., 16 str.

Rukopis donosi cjeloviti tekst nacrtu Općeg zakona o zaštiti spomenika kulture u FNRJ s primjedbama i napomenama Društva muzejsko-konzervatorskih radnika Hrvatske od 28. siječnja 1955., sastavljenima nakon uvida u dostavljeni nacrt.

Sv. 39.: FRANJETIĆ, Radoslav. Problem gradnje muzejskih zgrada - sakrivene kulturne baštine, 1955., 41 str.

Ing. Radoslav Franjetić iznosi svoja stajališta o muzejskoj arhitekturi i konkretne prijedloge vezane za namjensku gradnju muzejskih zgrada. U emocionalno snažno angažiranom tekstu autor se predstavlja kao vrstan znalac hrvatske kulturne baštine, posebice lošeg stanja osječkoga muzeja, koji se više puta u svojoj povijesti selio iz jednoga neade-

28 Istu je problematiku autorica objavila u tekstu: Pinterović, Danica. *Kako se u slavonskim muzejima odražava prošlost Slavonije.* // *Muzeji*, 7 (1952.), str. 189-192.

29 Više o tome manje poznatome muzeološkom radu Antuna Bauera, kao i o Muzeju, vidjeti u: Zgaga, Višnja. *Dr. Antun Bauer –kustos Muzejske zbirke Družbe braće Hrvatskog zmaja u Ozlju.* // *Muzeologija*, 31 (1994.), str. 87-93.

kvatnog prostora u drugi. Autor stvara viziju muzealnoga grada koji bi na jednome mjestu okupio što više različitih muzeja, sa svim popratnim muzejskim sadržajima poput čuvaonica i muzejskih radionica. Muzealni grad imao bi i ostale kulturne i obrazovne objekte poput knjižnica ili dvorana za predavanja te stanove za stručno i pomoćno muzejsko osoblje. Tramvaji, pa i željeznica, vodili bi u središte muzealnoga grada okruženoga botaničkim vrtom. "Svemu što služi muzealnoj svrsi ima dati, pružiti, olakšice i potporom, koje se davaju nogometnim igralištima. Tada će se postići što se želi" (str. 31.). U završnim poglavljima autor naglašava: "Iz razloženoga se vidi, da bi ovakav muzealni grad mogao poslužiti kao magnet, koji ne bi samo privlačio graditelje i gledaoce, već i predmete sa sviju strana" (str. 37.).

Sv. 40.: DOKUMENTI o osnivanju narodnih muzeja u Zagrebu. / urednik Antun Bauer, s. a., 18 str.

Svezak donosi prijepise tekstova iz Arhiva Ivce Sudnika u Samoboru: "Pravila Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti i Narodnoga zemaljskoga muzeja u Zagrebu" (1866.), "Naputak kako se imaju iztraživati, sakupljati i čuvati starine u Hrvatskoj i Slavoniji", "Promemorij o starinama u Hrvatskoj i Slavoniji izradjen Društvom za povjest i starine Jugoslavenah u Zagrebu" (1873.), dopis Trgovačko-obrtničke komore iz 1898. Poglavarstvu trgovišta u Samoboru i "Osnovna pravila za Hrvatski trgovačko-obrtni muzej" (1898.).

Sv. 41.: BAUER, Antun. Povodom "Slučaja Bauer", 1955., 21 str.

Nakon smjene Antuna Bauera s mjesta ravnatelja Gliptoteke 1952. g., u tisku su se pojavili napisi o "slučaju Bauer". Zbog nemogućnosti javnog reagiranja na te napise dr. Bauer objavljuje svoj odgovor u svesku 41. Muzejskoga arhiva, i to u dva dopisa. Prvi je "Odgovor na Izvještaj Krste Hegedušića" iz prosinca 1952., a drugi nosi naslov "Moj slučaj" iz rujna 1954. g. U oba teksta Bauer nastoji obraniti svoju profesionalnu čast i ugled koji su, prema njegovu mišljenju, ugroženi objavljenim dopisima Krste Hegedušića u časopisu Republika (br. 5, 1954.).

Sv. 42.: BAUER, Antun. Neke primjedbe na stručno inventiranje u muzejima, 1954., 12 str.

U tom svesku dr. Bauer naglašava potrebu i važnost stručne obrade muzejske građe, posebice njezine inventarizacije. Opisujući inventari omot Gipsoteke, Bauer naglašava: "Ovaj inventarski omot je u stvari krsni list dotičnog predmeta u muzejskoj zbirci, koji sadrži sve podatke, sve nadopune, sve promjene i sva naknadna zbivanja u vezi sa dotičnim predmetom. Takav inventarski omot treba i da stalno prati život predmeta u muzeju" (str. 6-7.).³⁰

Sv. 43.: DOBRONIĆ, Lelja. Povijest istarskih muzeja, 1954., 9 str.

Lelja Dobronić³¹ daje prikaz povijesnoga ustroja i rada dvaju najstarijih istarskih muzeja – današnjega Arheološkog muzeja Istre u Puli, osnovanoga 1902., te današnjega Zavičajnog muzeja Poreštine – Museo del territorio parentino u Poreču iz 1884. g. Oba su muzeja tijekom Drugoga svjetskog rata znatno stradala, a građa im većim dijelom pokradena ili uništena. Oba su muzeja nakon rata obnovila svoje postave i započela s novim radom - prvi kao specijalizirani (arheološki) muzej, a drugi kao muzej zavičajnoga tipa. L. Dobronić svoj prikaz zaključuje riječima: "Jedna i druga vrsta ustanove vrlo je potrebna Istri, pa će ti muzeji nesumnjivo vršiti važnu naučnu i prosvjetnu misiju" (str. 9.).

Sv. 44.: PRIKAZI muzeja u NRH: I. / urednik Antun Bauer, 1955., 30 str.

U svesku je dan povijesni razvoj i rad, građa, osoblje, izložbe i izdavačka djelatnost deset hrvatskih muzeja. To su Gradski muzej u Bakru³², Oblasni muzej Bjelovar (danas Gradski muzej Bjelovar³³), Muzej Đakovštine Đakovo, Pomorski muzej (JAZU) u Dubrovniku, Umjetnička galerija Dubrovnik, Gradski muzej Ilok, Gradski muzej Karlovac, Muzej grada Koprivnice, Gradski muzej Krapina (danas Muzej grada Krapine) i Gradski muzej u Križevcima.

Sv. 45.: PRIKAZI muzeja u NRH: II. / urednik Antun Bauer, 1955., 35 str.

Prema tekstu što su ga poslali sami muzeji, predstavljeni su Narodni muzej Novi Vinodolski (danas Narodni muzej i galerija Novi Vinodolski), Muzej Slavonije u Osijeku, Muzej grada i kotara Poreča (danas Zavičajni muzej Poreštine), Gradski kulturno-historijski muzej u Slavonskoj Požegi (danas Gradski muzej Požega), Muzej Brodskog Posavlja u Slavanskom Brodu, Arheološki muzej Istre u Puli i Galerija likovnih umjetnosti u Rijeci (danas Muzej moderne i suvremene umjetnosti).

Sv. 46.: PRIKAZI muzeja u NRH: III. / urednik Antun Bauer, 1954., 31 str.

Predstavljen je povijesni razvoj i rad pet muzeja: Narodnog muzeja u Rijeci (njegov je sljednik Pomorski i povijesni muzej Hrvatskog primorja), Arheološkog muzeja Split, Etnografskog muzeja u Splitu, Galerije umjetnina u Splitu i Muzeja grada Splita.

Sv. 47.: PRIKAZI muzeja u NRH: IV. / urednik Antun Bauer, 1954., 32 str.

Prema tekstu što su ga poslale same ustanove 1954., predstavljeni su Muzej hrvatskih starina JAZU u Splitu (danas Muzej hrvatskih arheoloških spomenika), Prirodoslovni muzej Split, Gradski muzej u Samoboru, Muzej grada Šibenika, Muzej Varaždinskih Toplica, Gradski muzej Vinkovci i Gradski muzej Vukovar.

³⁰ Tekst je kasnije objavljen u časopisu *Muzeologija* (br. 5, 1956., str. 16-27.).

³¹ Lelja Dobronić. // Personalni arhiv zaslužnih muzealaca. URL:<http://www.mdc.hr/muzealci.aspx?muzealacId=19> (2010-02-22)

³² Muzej je osnovan 1948., no trenutačno ne radi.

³³ Današnji nazivi muzeja navedeni iz: Hrvatski virtualni muzeji, URL: <http://www.mdc.hr/muzeji.aspx>

Sv. 48.: PRIKAZI muzeja u NRH: V. / urednik Antun Bauer, 1954., 34 str.

Peti dio prikaza muzejskih ustanova obuhvaća tri zadarska i tri zagrebačka muzeja: Arheološki muzej u Zadru, Etnografski muzej u Zadru (Odjel Narodnoga muzeja Zadar), Galeriju umjetnina u Zadru, Arheološki muzej u Zagrebu, Dijecezanski muzej u Zagrebu i Etnografski muzej u Zagrebu.

Sv. 49.: PRIKAZI muzeja u NRH: VI. / urednik Antun Bauer, 1954., 29 str.

Prema tekstu primljenome od samih muzeja 1954., predstavljani su ovi zagrebački muzeji: Hrvatski narodni geološko-paleontološki muzej (današnji Hrvatski prirodoslovni muzej), Hrvatski školski muzej, Galerija Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti (današnja Strossmayerova galerija starih majstora HAZU), Gliptoteka Instituta za likovne umjetnosti Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti (danas Gliptoteka HAZU), Grafički kabinet Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti (danas Kabinet grafike HAZU), Moderna galerija, Muzej i arhiv Hrvatskoga narodnog kazališta (danas Muzejska kazališna zbirka Odsjeka za povijest hrvatskog kazališta).

Sv. 50.: PRIKAZI muzeja u NRH: VII / urednik Antun Bauer, 1954., 16 str.

Sedmi dio vodiča kroz hrvatske muzeje obuhvaća prikaze ovih zagrebačkih muzeja: Muzeja grada Zagreba, Muzeja narodne revolucije (danas Hrvatskoga povijesnog muzeja) i Hrvatskoga narodnog zoološkog muzeja (današnjega Zoološkog odjela Hrvatskoga prirodoslovnog muzeja).

Sv. 51.: BAUER, Antun. Muzeji i zbirke u Sloveniji, 1954., 7 str.

Prema podacima Društva muzejskih i konzervatorskih radnika Slovenije, Antun Bauer sastavio je popis muzeja i zbirki u Sloveniji. Abecednim je slijedom mjesta navedeno 35 muzejskih ustanova s podacima o njihovom nazivu, adresi te radnom vremenu za posjetitelje.

Sv. 53.: GALERIJA slika grada Zagreba "Benko Horvat": povodom smrti Benka Horvata / urednik Antun Bauer, 1955., 8 str.

U povodu smrti Benka Horvata (1875.-1955.), osnivača i donatora Gradske galerije³⁴, Antun Bauer prikupio je neke značajnije dokumente koji svjedoče o njegovu radu vezanome za Galeriju. Tu je i prijepis Sporazuma između Gradskog narodnog odbora (GNO) Zagreb i gospodina Benka Horvata iz 1946., kojim je kolekcionar donirao svoju zbirku gradu Zagrebu, zatim govor pročelnika Prosvjetnog odjela GNO-a Josipa Busije i napis iz novina uz otvorenje Galerije 1947. g., kao i govori Miroslava Čorkovića, Ivana Bacha i Tone Peruška na posljednjem ispraćaju Benka Horvata.

Sv. 54.: MATEJČIĆ-KARDOŠ, Radmila. Tematska osnova izložbe "Rijeka i okolica u NOB-i": izložba priređena u Narodnom muzeju u Rijeci 1955. godine u spomen 10-godišnjice oslobođenja, 1955., 23 str.: ilustr.

Radmila Matejčić-Kardoš, kustosica i ravnateljica Narodnog muzeja u Rijeci (današnjega Pomorskog i povijesnog muzeja Hrvatskog primorja), opisala je rad na izložbi "Rijeka i okolica u NOB-i", održanoj uz 10. godišnjicu oslobođenja Rijeke. Rad donosi vrlo detaljan opis izložbenih tematskih cjelina s popisom izložaka, a u prilogu je i opsežan popis korištene literature.

Iako je *Muzejski arhiv* danas manje poznat stručnoj javnosti i samo se rijetko spominje, u vrijeme kada je pokrenut i objavljivan donosio je vrijedne informacije i dragocjene upute za rad u poslijeratnoj obnovi i revitalizaciji rada muzeja.

Kratkim prikazom sadržaja sva 53 sveska *Muzejskoga arhiva* nastojali smo dati informacije i upute za sastavljanje mozaične slike muzejske scene ranih 1950-ih godina u Hrvatskoj te upozoriti na jednu od epizoda u povijesnom ustroju, razvoju i radu hrvatskih muzeja i galerija. Usto smo željeli podsjetiti na napore i dosege pojedinih muzejskih stručnjaka, njihove misli i upute, od kojih su neke i danas aktualne. Zanimljivim se činilo i istražiti mijene muzeološke teorije te utjecaj poslijeratnoga društveno-političkog uređenja na promjene u muzejskim djelatnostima i poslanju muzeja.

Jednako, kao što je već naglašeno, građa objavljena u *Muzejskome arhivu* – popisi i registri muzeja, njihova izvješća o radu, prikupljeni arhivski, dokumentacijski i bibliografski predmeti, upute i smjernice za rad u muzejima, izlaganja sa stručnih skupova itd. – bili su građa koja je u konačnici rezultirala i ustrojem Muzejskoga dokumentacijskog centra.

U suvremenome djelovanju MDC-a još se osjeća Bauerov vizionarski duh i ideja vodilja, pa je i ovaj prikaz spomen na njegova osnivača.

Prilježeno: 8. travnja 2010.

³⁴ Galerija "Benko Horvat" djeluje u sastavu Muzeja suvremene umjetnosti. To je zatvorena zbirka koja sadržava 611 predmeta, od čega najveći dio pripada arheološkome materijalu (metalni predmeti, staklo, gema, mala antička plastika), a manji dio čine slikarska i grafička djela nastala od 15. do 18. st.

FROM THE MANUSCRIPT LEGACY OF DR ANTUN BAUER – MUSEUM ARCHIVES: MATERIAL FOR MUSEOLOGY

In the 40th anniversary number of the MDC publication *Informatica Museologica* we also record the 10th anniversary of the passing of Dr Antun Bauer (1911-2000), by recalling his manuscript legacy that is kept in the MDC library. In so doing, at the same time we continue the review of the rare and valuable titles from the Bauer Collection library that was started with the project for the digitalisation and Web presentation of the Bibliography and material for art and similar disciplines. Antun Bauer was a leading archaeologist, museologist and collector, as well as initiator, founder and donator of numerous museum institutions (Croatian Academy Glyptothèque, 1937; Croatian Academy Archives for the Fine Arts, 1944; Fine Arts Gallery in Osijek, 1941; Museum Documentation Centre in Zagreb, 1955; Gallery of Fine Arts and the Bauer Collection of Vukovar Municipal Museum, 1959). From 1937 to May 1952 he was director of the Glyptothèque, from July 1952 to 1964 director of the Croatian Schools Museum, and from 1964 to 1976 of the MDC.

He was the intellectual begetter and visionary mover of numerous cultural and in particular museum projects, including the unique museological publications *Muzeologija* (1953) and *Informatica Museologica* (1970), which are still today being published by MDC. A greater lover of museums and indefatigable writer, with his own example Antun Bauer insisted on the professional exchange of knowledge and experience, as shown by the about 600 MSS of museological problems that are kept in the library of MDC.

In this body of work, particular attention is attracted by thematic bibliographic units that Bauer launched and published in handwriting in the early 1950s.

The bibliographical run *Museum archives: material for museology* was launched by Bauer just as he was about to found another important institution – the Museum Documentation Centre or MDC. In this pioneering museological edition, Bauer collected material and information to provide the foundation for the organisation and work of MDC, establishment that would have the task of providing professional assistance for the advancement of the museum activity.

The museum archive holds 54 numbered volumes. The editor of all the volumes was Antun Bauer, himself the author of several of the writings. There were a number of other authors as well as him, mainly directors of museums, curators, as well as experts in various disciplines from the early 1950s. The writings are in the form of reviews, reports or addresses for conferences, lists or bibliographies, but there were also texts that were written at the prompting of Bauer. Some of the texts were later published in the periodicals *Muzeji*, *Muzeologija* and *Numizmatičke vijesti*.